

OSLO UNIVERSITETSSYKEHUS HF
Postboks 4956 Nydalen
0424 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: 19/40304-2
Saksbehandler: Kathrine Egeland
Dato: 10.01.2020

Lovfortolkning - Forskrift om rettigheter og tvang i rusinstitusjon - § 9 Beslag og tilintetgjøring av legemidler, rusmidler, skadelige stoffer og farlige gjenstander

Vi viser til e-post av 4.11.2019 fra Maren Larsen v/Seksjon Rusakutt og avgiftning, Oslo universitetssykehus HF. Spørsmålet gjelder rusinstitusjoners adgang til å tilintetgjøre "farlige gjenstander" med hjemmel i § 9 i forskrift om rettigheter og tvang i rusinstitusjon, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 3-14 og helse- og omsorgstjenesteloven § 12-4.

Det siteres fra e-posten:

"Ved vår institusjon, Seksjon rusakuttmottak og avgiftning ved Oslo Universitetssykehus, er det usikkerhet rundt dette med beslag etter § 9 i gjennomføringsforskriften. Det stilles ofte spørsmålsteget rundt hva som er en farlig gjenstand (da sett bort i fra hva som åpenbart er våpen) og når man har lov til å tilintetgjøre disse. Det oppleves at det er enighet rundt hvilke gjenstander man ikke kan ta med seg inn i en avrusningsavdeling, men uklarheten ligger i hva som kan tilintetgjøres og ikke."

HelseDirektoratets vurdering:

Beslag av farlige gjenstander

I henhold til forskrift om rettigheter og tvang i rusinstitusjon § 9 første ledd kan institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt treffe vedtak om beslag av blant annet farlige gjenstander. Et klart formål følger ikke direkte av regelen, men det ligger implisitt i bestemmelsen at formålet er å forebygge, forhindre og redusere antall skadevoldende hendelser utført med farlig gjenstand i og utenfor rusinstitusjoner.

Omfattet er for eksempel alle typer skytevåpen, deler til skytevåpen, ammunisjon, eksplosiver, alle typer kniver, køller, buer, piler, sprettert, slynger mv. Også gjenstander som i utgangspunktet har et nyttig bruksområde, men som kan brukes til å skade andre,

HelseDirektoratet

Avdeling helserett og bioteknologi
Kathrine Egeland, tlf.: +4748066129

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20
Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

kan etter en konkret vurdering være omfattet av begrepet farlig gjenstand. Dette kan for eksempel være ulike former for stumpe gjenstander, verktøy, kjøkkensaks, barberblad, kampsportutstyr, tennvæske, lighter, gasspatroner og bedøvende innretninger som tåregass og pepperspray. Farlige gjenstander omfatter også brukerutstyr til rusbruk og gjenstander som kan brukes til rømning, for eksempel tau (rømningshjelpemidler).

Overlevering til politiet av beslaglagte gjenstander

I henhold til forskriften § 9 andre ledd tredje punktum kan farlige gjenstander overleveres politiet. Forskriften legger opp til en skjønnsmessig vurdering foretatt av institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt, men vurderingen må alltid skje innenfor rammene av andre lover og forskrifter som eventuelt regulerer forholdet. For eksempel har våpenloven og våpenforskriften regler for erverv, oppbevaring og beslag av skytevåpen. Det følger av våpenloven § 8 første ledd at enhver som vil eie eller inneha skytevåpen skal ha tillatelse fra politimesteren (våpenkort) og at lovlig oppbevaring ikke skje uten slikt våpenkort. Ved beslag av skytevåpen skal institusjonen derfor overlevere disse til politiet.

Oppbevaring og tilintetgjøring av beslaglagte gjenstander

I henhold til forskriften § 9 andre ledd kan Institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt dessuten vedta at farlige gjenstander skal tilintetgjøres. Tilintetgjørelse regnes som et inngripende tiltak. Utgangspunktet er derfor at beslaglagte eiendeler ikke bør destrueres, men oppbevares av institusjonen så fremt dette ikke strider mot annet regelverk eller at gjenstanden er av en slik art at den bør overleveres til politiet eller det av andre grunner anses uforsvarlig å oppbevare gjenstanden. Gjenstander omfattet av straffeloven § 189 om Ulovlig bevæpning på offentlig sted er eksempler på gjenstander som det ikke er noen gode grunner for institusjonen til å oppbevare på vegne av en beboer.

Vurderingen av hvilke gjenstander som det er forsvarlig for institusjonen å oppbevare må underlegges en helhetlig vurdering, blant annet av hvem som bor på institusjonen og hvilke oppbevaringsløsninger som fins. Institusjonen må alltid sikre at enhver gjenstand oppbevares på en måte som er forsvarlig. Oppbevaring og rutiner for dette må inngå i styringssystemet for virksomheten og risiki ved oppbevaringen må være gjenstand for løpende risikovurderinger.

Hensynet til å ivareta sikkerheten for alle som ferdes i og utenfor institusjonen, er et overordnet hensyn å ta i betraktning. Hensynet til eieren av gjenstanden må altså vike dersom mer beskyttelsesverdige interesser tilsier tilintetgjørelse. Samtidig kan ikke institusjonen fraskrive seg ansvar for oppbevaring av enhver gjenstand som potensielt kan medføre fare ved å unnlate å ha forsvarlige oppbevaringsløsninger. Det følger av forskriften § 5 institusjonen skal ha skriftlige rutiner for hvordan pasient og bruker kan oppbevare økonomiske midler og personlige eiendeler. Institusjonens plikt til å ha skriftlige rutiner for oppbevaring av økonomiske midler og eiendeler kan også sees i sammenheng med Lov om sosiale tjenester i NAV § 18 som åpner for at personen kan søke om oppbevaring av innbo og personlige eiendeler under oppholdet i institusjon

Hvorvidt gjenstanden bør leveres tilbake ved utskrivnings-/utflyttingstidspunktet bør integreres i nødvendig risikovurdering av pasienten/brukeren. Helhetsvurderingen vil

blant annet bero på en konkret vurdering av gjenstandens skadepotensial, personens psykiske tilstand, eventuelle rusproblemer og det personlige formålet eieren har med bruken av gjenstanden. Hvis det er påregnelig at personen for eksempel har tenkt å bruke gjenstanden som et håndverksmessig verktøy taler det for å gi tilbake gjenstanden, mens et formål om å bruke gjenstanden til selvforsvar ikke vil være et like aktverdig formål.

Vennlig hilsen

Vårin Hellevik e.f.
seniorrådgiver

Kathrine Egeland
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk